

חיפה 1921: פועלי בניין יהודיים מבין העולים החדשים

לניש 1972: פועלים חקלאיים מאחנות הפליטים בעזה

שכמות מסוימת תהיה דרושה (תמיד) — היא צריכה להיעשות בכל חברה על ידי בני אותה חברה. בלא תנאי ניצול, תוך חלוקה צודקת של ההכנסה הלאומית, תוך מתן האפשרות המלאה של בני עובדיהם לפעול לעלות בכל סולמות ההתפתחות החברתית.

מה שקורה באוכלוסייה הקולוניאלית בישראל הוא ההיפך הגמור. הערבים מנוצלים בלא נקיפת-מצפון, וגם בלא העמדת-פנים, כפרס המגיע לנו בעיקבות ניצחון במלחמה. היחס לערבים שהם אורח-ישראל, ולבני עדות-המזרח היהודיים, אינו הרבה יותר טוב.

ניצול אפולוסיויה כבושה — זהו פצע מוסרי, רי, המעלה מוגלה. מוגלה זו מוכרחה להתפשט בכל גופני הלאומי.

האם מיקרה הוא שזה קורה כאשר גובר הבוז לעבודה ככלל? כאשר אין אדם יכול עוד להתקיים בכבוד משכר-עבודה של עבודה אחת? כאשר הורזים והמוכשרים בורחים מן העבודה, לתוך עולם של ספרות ועיסוקות רכוש — המיקצועות ה"יהודיים" של הגטו, בה"א הידיעה — שהופכים עתה שוב למשאת-נפשה של שיכבת-העילית? כאשר הקיבוץ והמושב, שתי יצירות שהאירו באורן דור שלם, איבדו את כוחן המוסרי?

הבנקים והבורות-הביטוח משגשגים, העובד השכיר נאץ לעבוד בשתי עבודות כדי לרמות את המס ולהתקיים, הריקבון פושט מן הצמרת למעלה, והערבים שרים: "הבו לבנים, / אין פנאי לעמוד אף רגע, / בנו הבנאים / אל פחד ואל יגע! / קור אל קור נקום, / לקראת מכי שוד ופגע! / כולנו נשיר, הימנו בניין ארי צנו, / במקום אתמוד יש לנו מחר..."

האיש שכתב שורות אלה, בהתלהבות של ימים גדי לים, מת לפני כמה ימים. עוד מיקרה.

הם היורשים הישירים של הגיבועים התנכיים, חוטבי-עצים ושואב-מים. כשהם דרושים — הם עובדים אצלנו. כשהיה חוסר-העבודה — יגורשו חזרה למחנות הפליטים שלהם. לרעוב שם כתמול-ששום. הנכסים שהם יוצרים בעבודתם אינם שלהם ושל עמם. הם שלנו. זהו ניצול כמובן הגם ביותר.

פצע מוסרי מעלה מוגלה

ד. גורדון, י.ה. ברנר, יוסף טרומפלדור — מי יגול עפר מבין עיניכם?

הגלגל הסתובב ב־360 מעלות. חזרנו במקום בו התחלנו לפני שלושה דורות. וכל זה הודות לניצחון הצבאי המפואר, במלחמה שהיתה החוליה האחרונה (לפי שעה) ברשרת שהתחילה במאבק על העבודה העברית בפרדסי פתח-תקוה.

"שיחררנו נחלת אבותינו", כדברי גולדה מאיר ומנחם בגין ומשה דיין, גם משרדי התחושה המוסרית של שעה "השתחררנו" גם משרדי התחושה המוסרית של ימי-הראשית, מן הצורך לעבוד עבודה גופנית, לקטוף את פירותינו, לסלול את כבישינו ולהקים את בתינו.

כבשנו שטחים, וכבשנו פועלי-כפייה. שטח משוחרר לא יחזור, וגם, לא כוח-האדם שיעשיר את בעלי ארץ-ישראל המשתלמת.

מובן שבסוף המאה ה-20 אין עוד מקום לפולחן העבודה הגופנית, שהיה דרוש בסוף המאה ה-19. עם הנהגת הטכנולוגיה המודרנית, משתחררת האנושות מכבלי עבודת-הפרך, שאסרוה במשך אלפי שנים. האוטומציה תשחרר חלק גדול והולך של זמננו לעיסוקי-פנאי. אולם כל עוד דרושה עבודה גופנית (ויש להגיה

ומתקצר בעולם, קל לחייך למיקרא דבריו של א.ד. גור (עוד שם רחוב) שדיבר על "רעב חדש — לא רעב ללחם ולא צמא לכסף, כי אם לעבודה... ומצאת עונג בכל עבודה אשר תעבוד, ובכל מעשה אשר תעשה... לעבוד כל עבודה וכל מעשה בתוך הטבע, בתוך העבודה העולמית, בתוך החיים העולמיים והמרחב העולמי. כן תעשה את עבודתך בשדה וכן תעשה את עבודתך בבית, כי כן תבנה את הבית."

יש הוד של גדולה כמילים אלה. השאלות מתחששו המוסרית של דור אחר, דורו של לייב טולסטוי. הן ביטאו געגועים עמוקים לחיים שלמים יותר, לחיים של טעם, שבלעדיהם אין תודות-יחיים והרגשת-שלמות. ובזד געגועים אלה — השיאה העמוקה ליהדות הגטו. להבד נזונות הדתית, לפרנסה הטפילית.

מה היה אומר א.ד. גורדון אינו קם היום מקברו, וראה לא רק איך חוזרת החברה הישי ראלית להי ספיליים ולכפייה הדתית המאוסה ביותר, איך היא רוצחת את הטבע ומשחיתה את הנוף?

מה היה אומר י.ה. ברנר (עוד שם רחוב) אילו קם וראה את ממשלת מיפלגתו מחוקקת חוקים להעסקת מפירי-שבתיה, לכליאת פועלים שובתים, להעשרת שיכבה שלמה של מוטי פרידמנים?

קשה לבני 1972 להעלות על דעתם את החימה השפוכה שבה נערך המאבק על "העבודה העברית". הנה כרוז מהימים ההם: "לעמוד הקלון — בפרדסי...הוכנסה עבודה ערבית — אלפי הפועלים העברים, ואיתם כל הציבור במושבת, לא ישלימו עם הנבלה הזאת. בל תקום המזימה של בגידה ומעל!...נגן כאיש אחד על חומת העבודה העברית — לישכת העבודה הכללית לפועלי רחובות". אורי צבי גרינברג, שהיה פעם איש שמאלי מאד, כתב: "ובפרדסי יהודה והשומרון המבורכים / אכלים כנענים כיכר לחמי / אצל אחי הבעזים. / אני ומרעי הולכים סחור / ואני ומרעי רעבילתם..."

למען העבודה העברית נשפך דם בין יהודים ויהודים ובין יהודים וערבים. למענה עמדו הפועלים נגד המישורה הבריטית, ששברה שביטות יהודיות בפרדסים יהודיים. למענה, נשלחו שליחים לתימן להביא משם פועלים יהודיים, המוכנים לעבוד בשכר-רעב ששולם לערבים. לפני שנתיים פירסמה ההסתדרות ספר-זיכרון, במלאת חמישים להיווסדה. הנה כמה מובאות: "עבודה עברית — שתי מילים הממצות את הכל. לימים הוברר, כי מערכה עקשנית וטוערת זו היא שגרמה, בין השאר, שלא נהיה כ,קולוניסטים האלג'יריים או המתיישבים הלבנים ברודזיה...". **כאשר פורסם ספר זה, כבר שלטו "ערבים כבושים" ברוב העבודות השחורות בישראל — הרחקיהרחק מעיניהם של העורכים במרומי הזוער הפועל.**

חוטבי עצים ושואבי מים

צחק הגורל. כגל המאבק על העבודה העברית, נפערה התהום בין שני העמים בארץ.

איני יודע — ואיש אינו יכול לדעת — אם ניתן היה למנוע כליל את המלחמה בין התנועה הציונית והתנועה הלאומית הערבית. אך אין ספק כי לולא עיקרון העבודה העברית, לא היתה מלחמה זו מגיעה מעולם לקיצוניות היחידה-במינה של הסיכסוך, כששני העמים שוללים זה את עצם קיומו של זה.

אינו עברו יהודים וערבים יחדיו, מן היום הראשון, כבתי-החרושת ובפרדסים, מתפרנסים אלה גם אלה מעבודת כפיהם, שובתים יחד, מכלים יחד, מבקרים זה אצל זה — בוודאי היתה נוצרת ריקבנות-יחיים אחרת.

כל זה הוקרב — ואצל כמה מ.שמות הרחובות" בהכר רה מלאה — על מיזבח העבודה העברית. תיקון ה"פירא מידה החברתית", הבריחה מן החיים הטפיליים אל עבודת האדמה כפרט ואל העבודה הגופנית ככלל, נראו להם חשובים יותר אף מן השלום.

כתוצאה מכך אמנם נוצרה חברה ישראלית בריאה ועובדת — אך חברה שלא ידעה אף יום אחד של שלום. עם החרפת הסיכסוך מדור לדור, הפך עם הפועלים שהם חקלאים גם לעם של חיילים. מיטב הכישרון הלאומי, ומיטב המשאבים הלאומיים, הושקעו בפיתוח המיפעל הלאומי המוצלח ביותר — צה"ל. בשלוש מלחמות, כבש צה"ל חלקים גדולים והולכים של הארץ. עד שכבש את כל ארץ-ישראל, סיני ורמת-הגולן. ובתוך ששח זה: קרוב למיליון וחצי ערבים, שני שלישים מהם בשטחים המוחזקים.

כיום מהווים ערבים אלה אוכלוסייה קולוניאלית במלוא מובן המילה. מיטב המפרנסים בה עובדים במשק הישראלי, בדרגות הנמוכות ביותר, בתנאי ניצול. גם שאר האוכלוסייה הכבושה מנוצלת בתור שוק-אנוס לתוצרת הישראלית, וספקים-אנוסים של חומרי-גלם.

"הודו" שלנו אינה שוכנת אישם מעבר לים, הרחק מהמפרץ-פועלי הדמוקרטיה אלא סמוך לזונדון ולמאנצ'סטר שלנו.

מבחינה מסוימת, זה נכון כיום לגבי כל המדינות התעשייתיות. בצרפת ובגרמניה יש מיליוני "פועלים" אורחים. מאלג'יריה ואיטליה ויוון ותורכיה, שהם בלי זכויות אמיתיות. ברגע של משבר כלכלי, יעופו כולם חזרה הביתה.

אבל יש הבדל בין מצבן ומצבנו. כי הערבים איש אינם, "ארחים" כמו הפועלים היו גוסלכיים שרוצים עתה להביאם. הם כבושים. הם מסורים לשכט ולחסד לזימושל צבאי אין להם זכויות לאומיות ואזרחיות אפילו בביתם שלהם.